

Vandplaner og Havmiljø
J.nr.: NST-4203-00060
Ref.: lykku
Den 26. maj 2014

Referat fra tredje møde i Vandløbsforums arbejdsgruppe 5 om vandløb generelt d. 30. september 2013

Deltagere:

Sten Wegge Laursen, Videncentret for Landbrug
Janne Aalborg Nielsen, Videncentret for Landbrug
Erik Jørgensen, Landbrug & Fødevarer
Peter Rosendal, Bæredygtigt Landbrug
Poul Vejby-Sørensen, Bæredygtigt Landbrug
Jan Karnøe, Danmarks Sportsfiskerforbund
Lars Brinch Thygesen, Danmarks Sportsfiskerforbund
Knud Mikkelsen, KTC
Kirsten Kerrigan, KTC
Jens Myhren, Danske Vandløb
Jan Hjeds, Danske Vandløb
Liane Nynne Lohse, rep. for Brancheforeningen Dansk Miljøteknologi (Niras)
Inger K. Jensen, rep. for Brancheforeningen Dansk Miljøteknologi (Orbicon)
Thyge Nygaard, Danmarks Naturfredningsforening
Peter Hyldegaard, KL
Jakob Sølvhøj Roelsgaard, NaturErhvervstyrelsen
Thomas Bruun Jessen, Naturstyrelsen
Claus Moss Hansen, Naturstyrelsen
Marie B. Nejrup, Naturstyrelsen
Lykke Guldbrandt, Naturstyrelsen
Tine Skafté (kun pkt. 1-6), Naturstyrelsen
Birgit Honoré (kun pkt. 1-6), Naturstyrelsen

Dagsorden, jf. mødeindkaldelse af 22. august 2013; revideret af 25. september 2013:

- 1) Godkendelse af dagsorden
- 2) Godkendelse af referat af møde 15/8-13
- 3) Opdeling af vandløb
- 4) Den fri dræningsret v/ KTC
- 5) Vandløbsbegrebet v/ KTC
- 6) Rækkevidden af § 3 i NBL v/ NST
- 7) Forvaltningsmodellen bag modellen for konfliktfri vandløbsforvaltning v/
Danske Vandløb
- 8) Miljøfarlige stoffer v/ Bæredygtigt Landbrug
- 9) Administration af regulativer/revision af regulativer v/ Danske Vandløb
- 10) Evt.

Ad dagsordenspunkt 1)

Naturstyrelsen ved kontorchef Thomas Bruun Jessen (TBR) bød velkommen og udbad sig eventuelle bemærkninger til dagsordenen.

KTC spurgte til status for gruppens arbejde. Naturstyrelsen forklarede, at styrelsen efter dette møde ville samle alle de input, der var kommet fra gruppen, til en leverance, der ville blive cirkuleret i kredsen til kommentering. Alle indlæg ville blive bilagt leverancen. Afhængig af tilbagemeldinger kunne der blive tale om at afholde et fjerde møde. Når leverancen var godkendt, ville den blive overdraget til ministeren med henblik på politisk stillingtagen til arbejdsgruppens konkrete forslag.

Dagsordenen blev herefter godkendt uden yderligere bemærkninger.

Ad dagsordenspunkt 2)

Videncentret for Landbrug havde en bemærkning til formuleringen af en sætning i referatet af andet møde i gruppen d. 15/8-2013, som man ville drøfte bilateralt med sekretariatet. Referatet blev herefter godkendt uden yderligere bemærkninger.

Ad dagsordenspunkt 3)

TBR indledte punktet med at opridse sidste mødes drøftelser om opdeling af vandløb, hvor arbejdsgruppen nåede frem til, at en opdeling af to kategorier af vandløb, jf. Natur- og Landbrugskommissionens anbefalinger, ikke var fyldestgørende. Der manglede ifølge arbejdsgruppen en midtergruppe. TBR bad gruppen tage stilling til, hvordan disse tre grupper burde afgrænses.

Videncentret for Landbrug mente, at vandløb med afvandingsinteresser, men til gengæld begrænset miljøinteresse, burde være afvandingsvandløb og vice versa naturvandløb. Resten, hvor primærinteressen ikke stod klar, ville ende i en – nok temmelig stor – midtergruppe.

KTC gav udtryk for, at betegnelserne 'offentlige vandløb' og 'private vandløb' ikke er hensigtsmæssige. Man foreslog betegnelserne ændret til 'offentligt vedligeholdte vandløb' og 'privat vedligeholdte vandløb'.

Danske Vandløb advarede mod, at midtergruppen blev for mudret. For at undgå dette var det nødvendigt at tage stilling til det enkelte vandløbs beskaffenhed, hvor særligt fald var en vigtig parameter. Bæredygtigt Landbrug støttede dette argument. KL gav udtryk for, at der også i vandløb med et lille fald kan være væsentlige miljøinteresser. KTC nævnte muligheden for at se på gamle kort for at få hjælp til at vurdere vandløbets naturpotentiale. TBR advarede i den forbindelse mod at inddrage spørgsmålet om kunstige hhv. naturlige vandløb i drøftelserne. Opgaven var at tage stilling til Natur- og Landbrugskommissionens anbefaling, hvorefter betaling for vedligehold af et vandløb afhang af, hvilket hensyn det tjener.

Brancheforeningen for Miljøteknologi fandt god mening i, at ansvaret for vedligehold af vandløb med stor naturværdi lå hos det offentlige for at sikre de brede samfundsinteresser, der lå i et sådant vandløb. Man efterlyste i øvrigt en procedure for godkendelse af vandløbsmyndighedens klassifikation af vandløb, hvor formålet med vandløbet og dermed afvejningen af hensyn blev et element. Man kunne støtte sig til de syv kriterier, der blev udarbejdet af KL i 1987 om,

hvilke hensyn der bør indgå i overvejelserne om nedklassifikation af offentlige vandløb til private.

Hertil svarede Bæredygtigt Landbrug, Landbrug & Fødevarer samt Danske Vandløb, at afvanding lige såvel havde en bred samfundsmæssig interesse, hvorfor organisationerne foreslog, at det offentlige som udgangspunkt forestår vedligeholdelse af alle vandløb. Kun ved et lille antal involverede lodsejere kunne man forestille sig, at private skulle betale for vedligeholdet.

KTC var uenig i argumentet om, at der var en bred offentlig interesse i at afvande vandløb. Man var derfor også uenig i, at de fleste vandløb burde karakteriseres som offentlige. KL og Danmarks Naturfredningsforening supplerede, idet man mente, at nytten af vandløbet burde bestemme, hvem der betalte for vedligeholdet. Den konkrete afvejning af nytten skulle foretages af vandløbsmyndigheden.

Danske Vandløb, Bæredygtigt Landbrug samt Danmarks Sportsfiskerforbund pointerede vigtigheden af lokal inddragelse ved vandløbsmyndighedens afvejning af hensyn i de konkrete sager. Landbrug & Fødevarer tilsluttede sig argumentet, idet man efterlyste en drejebog til at foretage afvejningen.

Danmarks Sportsfiskerforbund foreslog at bruge 2 meter-bræmmerne som afskæringskriterium: Lå der en bræmme, måtte vandløbet tjene natur- og miljømæssige hensyn.

Danske Vandløb foreslog, at man kiggede på de kriterier, som blev opstillet i en anden arbejdsgruppe vedrørende kriterier for prioritering af vandløb i anden generations vandplaner.

TBR afrundede punktet med en opfordring til, at deltagerne indsendte opfølgende bemærkninger til spørgsmålet om kriterierne for opdeling af vandløb.

Ad dagsordenspunkt 4)

TBR gav ordet til KTC, der motiverede sit oplæg vedrørende den fri dræningsret. KTC ønskede således, at det blev indført i vandløbsloven, at dræningsprojekter fremadrettet skulle godkendes af vandløbsmyndigheden. Begrundelsen var blandt andet, at man havde flere eksempler på områder, der aldrig burde være drænet, ligesom stikprøver har vist, at mange dræn har en u hensigtsmæssig placering. En lovændring skulle gøre det muligt, at vandløbsmyndigheden ud fra et skøn baseret på bl.a. afledningsintensitet og hensigtsmæssighed af dræningen kunne vurdere, om et projekt skulle gennemføres eller ej. Indlægget blev støttet af KL.

Videncentret for Landbrug fandt den fri dræningsret meget afgørende for landbrugserhvervet. Spørgsmålet om dykkede dræn vedkom ikke den fremadrettede forvaltning og var i øvrigt baseret på en misforståelse om, at landmænd havde lagt drænene for dybt. Danske Vandløb, Bæredygtigt Landbrug og Landbrug & Fødevarer støttede argumentet, idet førstnævnte pointerede, at ingen landmand ville bruge ressourcer på at dræne jord, hvor det ikke var hensigtsmæssigt.

Brancheforeningen for Miljøteknologi støttede landbruget i, at det var fundamentalt, at jorde kunne drænes. Den fri dræningsret var imidlertid misforstået, da væsentlige forhold omkring nydræning, som i øvrigt ikke gennemføres særlig ofte, blevet reguleret af anden lovgivning. Man kunne derfor problemfrit afskaffe dræningsretten i vandløbsloven. Naturstyrelsen bekræftede,

at regler i okkerloven, VVM-lovgivningen og naturbeskyttelsesloven gjorde, at dræningsretten reelt ikke længere var helt fri. KTC bemærkede i den forbindelse, at VVM-lovgivningen ikke fungerede, idet der fortsat blev igangsat dræningsprojekter, som kommunerne imidlertid stort set aldrig modtog til VVM-vurdering.

Danmarks Naturfredningsforening og Danmarks Sportsfiskerforbund var positivt indstillede overfor KTC's forslag. Førstnævnte foreslog at oprette en anmeldelseordning på dræningsprojekter.

På spørgsmål om de administrative konsekvenser af forslaget vurderede KTC, at det ikke ville være en stor opgave for kommunerne at indføre en godkendelsesprocedure for dræningsprojekter. Bæredygtigt Landbrug kunne ikke godkende forslaget og fremhævede, at ordningen ville betyde ekstra administration for landmanden.

Ad dagsordenspunkt 5)

KTC fremlagde kort det synspunkt, at man fremadrettet burde se vandløbet som en samlet organisme – og ikke blot en ensom rende. Vandløbsbegrebet burde således udvides til også at indeholde oplandet. Dette ville også medføre en gevinst i forbindelse med at parkere de ekstra nedbørsmængder, som klimaforandringer forårsagede. KTC skrev på et oplæg herom, som sekretariatet efterfølgende ville cirkulere med henblik på kommentering i kredsen.

Ad dagsordenspunkt 6)

TBR præsenterede Tine Skafte (TS), der er biolog i den enhed i Naturstyrelsen, der beskæftiger sig med det åbne land. TS gennemgik hovedtrækkene i § 3-beskyttelsen af vandløb i naturbeskyttelsesloven på baggrund af et i forvejen cirkuleret notat. Det bærende princip i bestemmelsen er, at der ikke må ske ændringer af den oprindelige tilstand uden dispensation. Ca. 28.000 km vandløb er konkret udpegede som omfattet af denne beskyttelse. På baggrund af en række analyser, hvor styrelsen har gennemgået dispensationspraksis for bl.a. § 3-beskyttede vandløb, har man et tydeligt og rimeligt opdateret billede af, hvordan kommunerne administrerer beskyttelsen. Af denne gennemgang fremgik, at der er blevet givet dispensation i mere end 80 % af de indkomne sager vedrørende § 3-beskyttede vandløb. Enhedens jurister havde i øvrigt gennemgået Natur- og Miljøklagenævnets praksis vedrørende vandløb og § 3 og fundet, at der i perioden fra 1. januar 2011 og til september 2013 var truffet 12 konkrete afgørelser – den ene halvdel handlede både om vandløbs- og naturbeskyttelsesloven i samspil, mens den anden halvdel alene vedrørte § 3-beskyttelse. Nævnets afgørelser viste, at det, der generelt er tilladt i henhold til vandløbsloven, også er tilladt efter naturbeskyttelseslovens § 3. Ved sager om oprensning af vandløb var tiltag, som var i strid med naturbeskyttelseslovens § 3, også i strid med vandløbslovens §§ 16 og 17. De sager, der alene omhandlede § 3-beskyttelse af vandløb, vedrørte hovedsageligt, at kommunernes afgørelser indeholdt utilstrækkelige vurderinger i henhold til Natura 2000. Opsummerende oplevede styrelsen som lovansvarlig myndighed generelt ikke store problemer med § 3-beskyttelsen af vandløb eller med samspillet mellem naturbeskyttelsesloven og vandløbsloven.

Videncentret for Landbrug spurgte til, om der var nogen eksempler på, at man havde fået dispensation til at uddybe et vandløb af hensyn til afvandingsinteresser. Videncentret for Landbrug, Landbrug & Fødevarer, Bæredygtigt Landbrug samt Danske Vandløb udtrykte utilfredshed med, at misvedlighold af et vandløb fra vandløbsmyndighedens side kunne betyde, at vandløbet ”groede ind i en § 3-

beskyttelse”, som man efterfølgende ikke kunne få dispensation fra, fordi afvandingsinteresser ikke blev vægtet særligt tungt i forbindelse med § 3-afvejninger. Man mente således, at miljø- og naturhensyn havde vetoret, hvorfor alle påklagede sager blev afvist. Dette gjaldt ligeledes i sager, hvor man ønskede at udgrave § 3-beskyttede vandløb for at give rum for en større vandafledning. På den baggrund ønskede man naturbeskyttelsesloven ændret.

Naturstyrelsen fremhævede, at der i henhold til nævnets praksis skulle være tale om et misvedligehold i en længere årrække (10-12 år), før et vandløb ”groede ind i” en ny § 3-beskyttelse. Der kunne drages parallel til det juridiske hævdbegreb, der herskede på andre områder. Med henvisning til den statistik, TS netop havde præsenteret, kunne Naturstyrelsen i øvrigt ikke genkende det billede, landbrugsinteresserne tegnede af, at det var umuligt at opnå dispensationer. KL supplerede ved at påpege, at man ikke havde mange klagesager i kommunerne, og at det i øvrigt var meget svært at forestille sig, at et vandløb ikke blev vedligeholdt af vandløbsmyndigheden i 10-12 år.

Hertil påpegede landbrugsorganisationerne, at de enkelte lodsejere ikke rejste sagerne, fordi de vidste, de alligevel ikke ville vinde dem. Der blev her henvist til en konkret klagesag vedrørende oprensning af Gudenåen, som var blevet cirkuleret til kredsene. Naturstyrelsen påpegede, at denne sag vedrørte Natura 2000-reglerne. Repræsentanten for Brancheforeningen for Dansk Miljøteknologi supplerede, idet branchens erfaringer fra kommunerne viste, at håndhævelsen omkring § 3-dispensation i praksis var meget restriktivt, og at diverse nævnssafgørelser gjorde det klart, at dispensation ikke kunne begrundes i økonomi, herunder drift/dyrkningssikkerhed af landbrugsjorde. Dette fik ifølge organisationen mange lodsejere til slet ikke at søge dispensation, endstige klage over afgørelser, idet klagegebyret ville gå tabt.

KTC fremførte, at det netop var meningen med § 3-beskyttelsen at beskytte de vandløb, der var omfattet af § 3, imod indgreb som f.eks. overvedligeholdelse. Danske Vandløb replicerede, at dette var problemet, da § 3-beskyttelse dermed forhindrede den udvidelse af vandløbsdimensionerne, som var nødvendig for at tilpasse vandløbene til de øgede vandmængder, der skulle afledes som følge af klimaforandringer og øgede urbane tilledninger.

Danmarks Naturfredningsforening, Danmarks Sportsfiskerforbund, KTC og KL var uenige i landbrugsinteressernes syn på behovet for at ændre § 3 i naturbeskyttelsesloven.

Naturstyrelsen afrundede med at opfordre til, at deltagerne indsendte eksempler på konkrete klager, der var blevet afvist.

Ad dagsordenspunkt 7)

Danske Vandløb uddybede sit oplæg vedrørende forslag til en ny forvaltningsmodel for vandløbsadministrationen. Ifølge organisationen var de nuværende regulativer fejlbehæftede blandt andet grundet upræcise opmålinger. I stedet burde der derfor tages udgangspunkt i et fast vandspejl; designvandspejlet.

I forhold til det på forhånd udsendte oplæg om forvaltningsmodellen fra Danske Vandløb korrigerede organisationen mundtligt på mødet, at designvandspejlet skulle forstås som et fast vandspejl, idet det måtte ændre sig henover året efter en fastlagt sammenhæng mellem vandføring og vandstand (QH-kurve). Konceptet var, at så længe dette vandspejl ikke blev overskredet, kunne man i øvrigt

gennemføre de naturforanstaltninger, der var behov for i vandløbet. Der var således ikke længere behov for fx faste terminer for grødeskæring i regulativet.

I forhold til den konkrete fastsættelse af designvandspejlet henviste Danske Vandløb til de oprindelige forslagsstillere fra Københavns Universitet.

Af oplægget fremgik derudover, at det i regulativet kunne fremgå, hvor hyppige og hvor mange overskridelser af designvandspejlet, der kunne accepteres i forbindelse med ekstremepisoder. Det blev ligeledes understreget, at vandløbsmyndigheden måtte anses for erstatningsansvarlig ved overskridelser af det fastsatte vandspejl udover ekstremhændelserne.

Endelig fremgik det af Danske Vandløbs oplæg, at det var op til vandløbsmyndigheden at vurdere hvilke tiltag, der var mest nyttige til at sikre overholdelse af designvandspejlet. På spørgsmålet om, hvorvidt disse tiltag også kunne være uddybning, præciserede Danske Vandløb, at dette tiltag var ét blandt flere. I implementeringsfasen af den nye forvaltningsmodel kunne man forestille sig, at uddybning kunne blive nødvendigt flere steder.

KL havde forinden mødet udarbejdet en replik til forslaget til ny forvaltningsmodel, hvis hovedpunkter blev fremført på mødet. KL spurgte således ind til kilderne til metoden, idet KL tidligere mente at have hørt referencer til Bent L. Madsen. Danske Vandløb korrigerede denne opfattelse med henvisning til forskere på KU Science. Naturstyrelsen understregede i den forbindelse, at disse forskere havde udtalt, at de ikke havde kompetence indenfor forvaltningsområdet, hvorfor dette var et emne, der måtte belyses fuldt ud i gruppen inden en eventuel anbefaling til det politiske niveau.

KL nævnte derudover, at man havde forsøgt at basere vedligehold i sommerperioden på QH-kurven, hvilket havde været overordentligt dyrt, idet der med denne metode var behov for, at man meget hurtigt kom ud at slå grøden – tit mange steder på én gang. Man mente derfor ikke, forslaget til ny model var en farbar løsning. I forhold til uddybning i implementeringsfasen ville dette ifølge KL ligeledes være meget omkostningsfuldt.

KTC afviste vandspejlet som erstatningsgrundlag. Det ville kræve betydelige ressourcer at kunne sætte ind – ofte flere steder på én gang – for at overholde forpligtelsen om et fast vandspejl. KTC fandt yderligere, at definitionen af ekstremhændelser var uklar. Man var desuden ikke enig i, at uddybning af vandløb nødvendigvis gjorde vandspejlet lavere, hvis der ikke var et tilstrækkeligt fald i området. KTC fandt, at det kun gav mening at tale om fastsættelse af et maksimalt vandspejl ved flodemål og ved pumpelag.

Brancheforeningen for Miljøteknologi kunne se problemer i forhold til administrationen af § 3-beskyttede vandløb, hvis der ikke længere skulle fastsættes terminer for grødeskæring i regulativerne.

Bæredygtigt Landbrug støttede Danske Vandløbs forslag.

Landbrug & Fødevarer var af den opfattelse, at såfremt kommunerne kunne administrere modellen, var der tale om en god løsningsmodel. Videncentret for Landbrug understregede, at det var nødvendigt at tackle de øgede vandmængder.

Danmarks Naturfredningsforening tilkendegav, at man med forslaget til ny forvaltningsmodel satte vandløbet i en spændetrøje i stedet for at sætte det fri. Danmarks Naturfredningsforening foreslog, at man for at tilpasse sig de stadigt større vandmængder burde trække sig væk fra vandet i stedet for at grave vandløbene dybere. Tryggvælde Ås nedre løb blev nævnt som et eksempel på en vandløbsstrækning, der ligger i et fladt landskab tæt ved kysten (Køge Bugt), og som derved ikke kan få sænket vandspejlet ved en uddybning.

Naturstyrelsen oplyste, at DCE, Århus Universitet, er bestilt til at belyse de økologiske konsekvenser ved uddybning af vandløb som en del af arbejdet i Vandløbsforums gruppe 3.

Ad dagsordenspunkt 8)

Bæredygtigt Landbrug fremlagde sit oplæg om miljøfremmede stoffer i vandløbene. Organisationen understregede vigtigheden af at tage problemstillingen alvorligt, idet man hos landbruget oplevede, at overløb fra rensningsanlæg forårsagede forurening af miljøfremmede stoffer i vandløbene, som landbruget efterfølgende risikerede at få skylden for. Konsekvensen blev, at landbrugets næringsstofkvote blev nedsat. Bæredygtigt Landbrug henviste til en svensk løsningsmodel, som blev berørt i organisationens oplæg, hvor man blandt andet benytter sig af pileanlæg. Man burde i øvrigt genoverveje de mange overløbstilladelser.

Brancheforeningen for Dansk Miljøteknologi nævnte, at pileanlæg i vid udstrækning allerede benyttes i Danmark.

Naturstyrelsen understregede, at der er tale om en kompleks relation mellem smådyr og miljøfremmede stoffer. Det blev fra styrelsen pointeret, at man brugte meget store summer på spildevandsrensninger, men at man selvfølgelig altid kunne øge indsatsen. Fokus på spildevand og vandets kemiske tilstand kunne dog ikke træde i stedet for forbedring af vandløbenes fysiske forhold. Dette forhold blev benægtet af Bæredygtigt Landbrug med henvisning til, at der ikke var behov for fysisk forbedring i vandløbet, når spildevandsforureningen er årsagen til den manglende målpfyldelse. Organisationen anbefalede at indarbejde spildevand og overløb i det enkelte vandløb, hvis der skulle arbejdes med forbedring af de fysiske forhold. Organisationen tilkendegav ønske om, at arbejdsgruppen havde debatteret emnet yderligere. På baggrund af den meget stramme tidsplan på dette møde i arbejdsgruppen blev der ikke tid til at debattere emnet yderligere.

Det blev fra den øvrige del af arbejdsgruppen konkluderet, at arbejdsgruppen anbefalede ikke at indarbejde spildevand og overløb i det enkelte vandløb, hvis der skulle arbejdes med forbedring af de fysiske forhold, men fortsat at holde fokus på spildevandsforhold og brugen af overløb.

Ad dagsordenspunkt 9)

Danske Vandløb fremlagde sit oplæg om revision i regulativerne. Organisationen støttede som udgangspunkt den ny forvaltningsmodel om konfliktfri vandforvaltning, jf. pkt. 7, men såfremt denne model ikke blev taget i anvendelse/indtil den blev taget i anvendelse, var der behov for at skabe en større transparens i regulativerne. Danske Vandløb opstillede således en række forhold, som man fandt, at man fra centralt sted besluttede, altid burde berøres ved udarbejdelsen af et regulativ. Dette gjaldt forhold som vandløbstype, sommervandføringen i grødefyldt vandløb og antallet af overløb og forsinkelsesbassiner i relation til vandløbet. I regulativerne skulle også i højere

grad tages højde for klimaforandringer. Danske Vandløb ønskede endeligt opstillet flere skalapæle og sandfang.

Ved en kort bordrunde nævnte KL og KTC, at flere af disse forhold kunne være relevante at medtage i regulativerne, hvilket ville være behjælpeligt i dialogen med lodsejeren.

Naturstyrelsen ville følge op på punktet bilateralt ved udarbejdelse af gruppens leverance.

Ad dagsordenspunkt 10)

Naturstyrelsen ville sammenfatte gruppens arbejde i en leverance, der ville blive cirkuleret i kredsen med henblik på kommentering. Afhængig af bemærkningernes omfang ville det blive overvejet at indkalde til et fjerde møde.